

«partie de l'avant-train de la voiture qui fait tourner le véhicule», ço que recorda les accs. tècniques de *sàssola* en els dialectes italians; i el sentit encara queda més a prop en un fr. mj. *sansouire* «sel imprégné de sel» (regirat a la p. 108b38 i n. 7) Si no hem de rebaixar la força de la variant provençal en *-sar-*, tampoc la del gr. *σαψάκι*, la bona llei del qual ens garanteixen tant Schuchardt com Alessio.

Sassolina, sassolita, V. sas (n. 13)

SASTRE, del llatí SARTOR, nominatiu de SARTOR, -ORIS, 'sastre apedaçaire', derivat de SARCIRE 'apedaçar, adobar, sargir'. □ 1ª doc: *sartre*, 1197.

«Les cases d'En Bernat Marchès, e d'En P. S. e --- e l sensal de Na Barberana D. P., et en Ponç, *sartre*», *CostTort* (Ol., p. 11); «En G. d'Armentera, *sartre*», Capbreu de la Vall de Ribes c. 1283; «negú *sartre* ni parayre, ni pelisser, no gaus retre vestidures ni draps --- als compradors entró que l venedor sia pagat», ross 1305 (RLR VII, 46); l'any 1369 un *sartre* fa la senyera i posa flocadures a la *croça* major de la Seu de Girona (Serra Ràfols, VII *Congr Hist. C. Ar.*, 570); un «Gehromeu Pèric, *sartre*» consta en el *Llibre de Values* de 1398 de CastPna. (SzGozalvo). Literàriament és la forma medieval: «Si tu desames to senyor per so car fa de tu justícia, doncs desama --- lo *sartre* que t'ha fet ta gonella: car pus obligat és lo rey a fer de tu justícia, que lo --- *sartre* a fer gonella», Lull (Do Pu, Gil, § 80.9, p. 213); i encara la que usa StVicentF. «en Parais no y ha çabaters, ni *sartres*, ni lauradors, car no n'i cal, car tots són çalçats e vestuts de glòria, e no mengem»; «havem a levar la lana a l'ovella --- e texir al peraire, al *sartre*, que no t poràs vestir ---»; «*sartres*, si han draps, fan vestits ---» (*Sermons* I, 116 6, 23 30, *Quar.*, 246.28); i en els *Eximplis* d'Ag (II, 282 3, 2f, 283 5 etc.) Colom aplega 8 exs lullians de *sartre* (cap de *sastre*), i 2 de la *art de sartoria* (més algunes de *sar(u)reria* probt. post-lullianes).

El canvi d'això en *sastre* és degut a la dissimilació entre les dues *r - r*; Spitzer suggerí, *ARom* IX, 145, que hi participà una acció dilatòria de la *s-*, potser no sense raó, però no és indispensable, com proven *asbre* < *asbre* < *arbre* i *asmani* < *armari*. No és l'únic cas de conservació en català de la forma de nominatiu en els mots de declinació imparisíl·laba: com *lladre* LA-TRO, *bare* *BAUĐATOR, *beverre* BIBITOR; en canvi és segur que *sastre* en cast. és un antic catalanisme. Veg DECH v, 174b16ss.

Altrament ja es troba la forma dissimilada apareixent des d'antic: «dos farsets de blanquet, que no són cusits, que stan en poder del *sastre*» Ribes, a 1380 (*BABL* VI, 472). Però en el Ross. la forma antiga resistí llargament. En l'*InVLc* ja es troba *Sartre* com a NP el 1197; i, com a apel·latiu el 1241 i 1292, en docs. 53 en b. ll., i en docs. en cat. els anys 1281 i 1296, i vuit cops en docs. del S XIV fins a 1419, *sastre* només des del nostre Nebrixa. Altrament: «tesores de barber e de *sastre*» doc. de les Drassanes, de 1481 (Moliné, ed. del *Consolat*, p. 233); «*sastre*: sartor, sarcinator», 60

«spithama --- palm de *sastre* --- 8 fan cana», OPou (*TbPu*, 164, 77).

Sempre ha estat *sastre*, i és encara, la paraula d'ús general en tot el territori, des de les Illes i P. Val, fins al cap dels Pirineus (*sastre* Tor de Vall Ferrera, 1932); a diferència del cast. medieval i el port. on ha regnat l'arabisme ALFAYATE i el fr. *tailleur*, però d'acord amb oc. *sartre* i it. *sarto*. Pot ser útil com a material comparatiu i memoràndum el vocabulari való de l'ofici arreplegat per C. Feller, *Extrait du Vocab. du Tailleur à Verviers*, Univ. de Liege c. 1910. Per al gascò *sarte* i *sartou*, veg. el meu diccionari aranès-gascó, ja redactat.

DERIV: +*Sastràs*, no augmentatiu sinó despectiu en els dos vessants dels Pir. Or.: contenen a La Menera que un *sastre* cobejós tractà amb un home negre, que aparegué amb un sac de faves, i aquest li digué que l'hi donava i encara el portaria a coll si es ficava ell mateix en el sac, com ho féu, per gran camí; però, de cop, sentint el diàleg: «—On vas / Satanàs / tu i el cabàs? / —Porto el *sastràs*», exclamà: «—Valga'm les tèmperes de Sant Tomàs! —Bé et valdran... si fetes les has —Fot-em les faves al cul i toca'm el nas!»; i amb un esforç aconseguí saltar, i encara corre (1960). *Sastressa* [Nebrissa]; abans es digué *sartoressa* o cosa intermèdia: «que negun *sartre*, ne *sartoressa* --- no gos --- cosir --- negunes fressadures d'aur ---» Solsona, 1336 (BCEC, 1905, 155.31); «*sartre* ne *sartoreça*» Bna. 1330 CoDoACA VIII, 181.16); o *sartorella* (potser lliçó errada): «no sia nuyl hom ni nuyla fembra, *sartre* o *sartorella*, tintorer o d'altre ---» (ll per ss llargues), Valls, 1319 (*BABL* XII, 287).

Sastrinyol: «no ich ha *sartre* ne *sastrinyol* que la sua casa no sia plena de draps de brocats» a 1452, preconitzat per Careta, que voldria abolir, sense necessitat, el pintoresc *sastrinyoli* (cf. *carquinyoli*, *putxineli* etc.). *Sastrugar* «desmenussar» (Lab. 1840), potser proliferació d'un *esmenu(g)ar* (= cast. *desmenuzar*, fr. *amenuiser*). *Sastreria* [Labèrnia 1840], abans *sartoria* [1289, Montsól]: «bastament en la çabatera de cuyram prim e gros tro a Nadal, et en la *sartoria* drap de li et en la ferreria fe<r>re», *BABL* VI, 62. *Sartori. Sartureria*

CPT: Un hapax +*marsàrtens* pl. sembla resultar d'una haplogogia de *maestre sart(r)e*, amb dissimilació: «pedrapiqués e semblants, *marsàrtens*, sabaters o semblants d'ells, deven dejunar» traduint «sutores, *sartores*», StVicentF (*Quar*, p. LV) (cf. *AlcM* s. v. *mestre*, §§ 5, 6, 8 *mestre de tafona*; tractament de menestrals).

Sastre, Salt del ~, entre Núria i Queralbs, ve de *saltre* (*SALTAR*) *Sastrugar, V. sastre*

SATALIA, 'Rosa moschata', origen incert, com que també se li donava el nom de *Rosa damascena* i altres epítets exòtics, sembla que es tenia per importada de Llevant, i podrien haver-li posat aquest nom per la famosa ciutat i golf de Satalia, a l'Àsia Menor. □ 1.ª doc: 1575.

«Flor mosqueta o *satalia*: sambucus, rosa praenesti-